

„Gezet in den hemel.”

En heeft ons mede opgewekt, en heeft ons mede gezet in den hemel in Christus Jesus.

Efeze 2 : 6.

Als mystieke taal klinkt het ons in de ooren, dat een kind van God, al leeft het misschien nog vijftig en meer jaren hier op aarde, toch nu reeds *gezet is in den hemel*. Want, let wel, zinbeeldig bedoeld is het niet. Er staat toch, dat we „met Christus medegezet zijn in den hemel”. Van den Heere nu geldt het in zeer eigenlijken zin. Hij voer op ten hemel, hij is de hemelen doorgestaan, en is nu gezeten aan de rechterhand Gods, op den troon der heerlijkheid.

Betuygt nu de apostel ons in Jesus' naam, dat wij met Christus gestorven, met Christus opgewekt, met Christus opgevaren zijn, en met Christus geseten, wij *gezet zijn in de hemelen*, dan is dit geen beeldspraak, maar doelt het op werkelijkheid, zij het ook in mystieken zin.

Bij elke tot den wortel toe doorgaande bekeering, doorleefde de geredde eerst het sterven met Christus in den dood zijner zonden; is hij er zich volkomen bewust van, dat hij uit dien dood is opgestaan ten leven; enervaart hij het keer op keer, dat zijn wandeling niet meer hier beuuden is, maar Boven, waar Christus is, die zit ter rechterhand Gods.

Sterven, opstaan, opvaren ten hemel is de heilige trilogie die in 't Kruis, in het geopend graf, en in het opvaren van den Olijfberg, bij den Christus plaats greep; en het is deze trilogie die in de bekeering zich afspeelt: In zijn zonde sterven, uit dat sterven ten leven komen, en in dat nieuwe leven bij Christus zijn, wij in Hem en Hij in ons. En die twee trilogieën worden niet maar met elkaar vergeleken, maar de één komt uit de andere op. Het Kruis van Golgotha ontdoet ons onzen dood in zonde. Christus is opgewekt tot onze rechtvaardigmaking en in die rechtvaardigmaking staan we ten leven op. En omdat een bekeerde als de rank op den wijstok bloeit, is met Christus de stam zelf, ja de wortel van zijn nieuwe leven gezet in den hemel.

Kens, als de pelgrimstocht hier voleind is, werpt hij in den dood vleesch en bloed af, om, in afgeschelden zielestaat, van deze aarde te scheiden, en dan altoos bij den Heere te zijn, tot de binnin zal weerklinken, en de opstanding uit de graven komt, en Christus aan de verlorenen een lichaam hergeven zal, heerlijk als zijn eigen lichaam.

Maar zoover is het thans nog niet. Hier op aarde is de ten leven bekeerde nog op den pelgrimstocht. Hij knielt hier nog op de voetbank van Gods voeten reder, en heft biddende handen naar Boven op. En toch, onderwijl hij nog van hietbeiden opniert naar Boven, is wat daar Boven is, nu reeds zijn eigenlijke wereld geworden, heeft hij daar Boven wandelingen, en is hij reeds met Christus in den hemel gezet.

Nu ligt er op zich zelf niets vreemds in, dat men, onder teker opzicht, is waar men niet is. Te Constantinopel heit ons land van oudsher een groot gezantschapsgebouw, met hekken afgesloten, steeds door gewapenden bewaakt en met grooten hof omringd. Zoodra ge nu dit hek door zijt, bevindt ge u niet meer op Turkisch, maar op Nederlandsch grondgebied. Zoo is het met alle gezantschappen. Elk gezantschap vertoft in zijn gebouw op territorium van het land dat dien gezant uitzoet.

Hetzelfde geldt van een schip op hooge zee. Als ge een schip van oorlog, onder Nederlandsche vlag, beklimt, dat bij China of Japan ligt, bevindt ge u op Nederlandsch territorium, en zijt ge „gezet” in 't erf van uw eigen land. Van de luchtschepen voor oorlog zal welhaast hetzelfde gelden. Een Zeppelin, die boven Polen in Rusland of boven Boergondië in Frankrijk zweeft, zal Duitsch territorium zijn. En zelfs op onze koopvaardij schepen kan de kapitein, al ligt zijn schip in de Middellandsche Zee, recht moeten spreken naar de Nederlandsche wet op vaderlandsch erf.

Zoo kent zelfs het streng geoordeelde rechtsleven toezanden, waarin ge u op territorium bevindt, niet van het land waar ge denkt te zijn, maar van een ander land, dat ver af ligt. En zelfkundig komt gedurig hetzelfde voor. In onze droomen bevinden we ons welbewust gedurig in een andere stad, in een ander land, in een ganse andere omgeving, dan in het huis, waarin we feitelijk te slapen liggen. Ge ligt te slapen in Amsterdam, en in uw droom zijt ge te Londen, en ziet Hyde Park klaar voor u liggen. Ge slaapt in Groningen, en beklimt in uw droom een bergtop in Zwitserland.

En geheel hetzelfde komt voor, als ge ver af toogt van uw lieven en dierbaren. Dan kan een eenzaam reiziger op verre afstand van vrouw en kinderen zich bevinden, en dat hij door heimwee overvallen, zóó ineelt in thuis, dat hij weer denkt thuis te zijn, en vergeet dat hij zoo ver af toogt.

Zelfs een stuk van Shakespeare, goed gespeeld, kan zoo aangrijpen, dat ge u als verplaatst voelt in heel anderen tijd en in heel andere omgeving, en eerst bij het naar huis gaan weer tot bezinning komt, en voelt dat het spel u te sterk was.

Zoo zijn er, ook buiten de religie, allerlei toestanden en gelegenheden, dat we niet voelen waar we zijn en in een geheel anderen toestand zoo sterk inleven, dat we ons voelen alsof we elders waren, en de realiteit hiervan doorleven.

En ditzelfde nu doorleven we gedurig in ons samenleven met onzen Heiland en Koning. Onzen vaderland is niet hier, maar daarboven. Onze pelgrimstocht hier beneden gaat door het land onzer vreemdelingschapen. En telkens leeft bij Gods kind het heimwee naar zijn vaderland op. Dat vaderland zoekt hij boven de wolken, boven het firmament, in de hoogste hemelen, waar het rijk der heerlijkheid bloeit, waar de Troon der Almacht is, en waar Christus gezeten is aan de rechterhand des Vaders. En dan heeft Gods kind, met name in het gebed, tweeërlei zielsvering, de één maal dat hij Heiland nabij hem is, en de andere maal dat hij nabij zijn Heiland is. De Christus daalt tot hem neder om woning bij hem te maken, maar even dikwijls trok de Christus hem tot zich op, en genoot hij in die gemeenschap voorsmaak van hemellevens.

Het lichaam is aan plaats gebonden, maar de ziel niet. De ziel kan uitgaan, ver uitgaan, en zich verplaatsen. Niet enkel met gedachten en in de voorstelling, maar ook geestelijk. En die uitgangen der ziel uit wat haar omringt naar wat met heilig heimwee haar opheft naar boven, zijn geen schijn, maar wezen. De Schrift zegt het zoo stellig. Gods kind heeft *wandelingen* daarboven, en is daarboven met Christus gezet. Al die genieting der eele mystiek is zulk een

uitgaand smaken van hemellevens. Dan zijn we niet meer hier beneden, maar voelen we ons daar Boven. En als dan straks de dagtaak ons weer roept, is het of we uit hooger sferen afdaalen, om weer in dit aardse leven in te gaan.

Dit nu zou enkel fantasie en gedachtenvoorstelling zijn, indien er niet een feitelijk levensband tusschen onze ziel en Jesus bestond. Maar die band is er, en die band is een levensband.

Wie tot waarachtige bekeering komt, verliest zich zelf, zoodat niet meer hij leeft, maar Christus in hem. Zoo als een stekje, dat open boom geënt wordt, met dien boom saamgroeit, en leeft door het leven in dien boom, zoo ook is onze inplanting in Christus. We worden als ranken in den Wijstok geënt, en dan is het de Wijstok die in ons leeft, in ons zijn levenssappen opdrijft, en aan onze twijgen de vrucht doet rijpen en uitkomen.

Wij zijn „zijn leden”, maar hij is ons *Hoofd*, en gelijk uw hoofd alle leden van uw lichaam stuurt en richt, zoodat ge, door wat ook bedwelmend, omslaat, zoo dikwijls uw hoofd niet meer op uw leden werkt, zoo ook is het hier. Wij zijn de leden van het mystieke Lichaam, Christus is het Hoofd van dat Lichaam. En zóó als dat Hoofd het beschikt, zoo bewegen zich de leden.

Naar aardschen maatstaf zou het zoo niet zijn, maar naar geestelijken maatstaf is het zoo. Jesus is niet meer op aarde, en toch woont hij op aarde in het hart der zijnen, onderwijl hij in den hemel zit aan de rechterhand Gods.

En de trekking van dezen band is wederkeurig. Hij trekt naar ons, zoodat hij in ons woont, en wij trekken naar hem, zoodat wij zijn waar hij is. En dat wel zóó, dat het leven van Boven hier op aarde in onze ziel zit, en dat tegelijk onze ziel zich naar Boven verheft, en leeft in de hemelen als in onze eigenlijke wereld.

Mysterie heet dit, omdat we het ons naar aardschen maatstaf niet verklaren kunnen. Het is een zielkundig mysterie, dat alleen kent en doorleeft, wie voelt dat hij in Christus en Christus in hem leeft.

Maar in dit heilige mysterie wordt, hoe verder we in het geloof komen, al meer heel ons hooger leven opgenomen. En al scheen het ons eerst vreemd, dat we nu reeds in den hemel zouden gezet zijn, allengs gaan we daar zelf in; voelen het aan ons hart, dat het volle waarheid is; en genieten al meer de zalige gewaarwording, dat we nu nog wel op aarde verkeeren, maar met ons hooger leven medegezet zijn met Christus in den hemel, waar hij in zijn majesteit en genade troost.

Amsterdam, 21 Mei 1909.

Onze grijze broeder Elshout in Friesland mocht de vorige week zijn tachtigsten verjaardag vieren.

Een zeldzaam voorrecht, waarmede we hem van harte geluk wenschen.

Want al is broeder Elshout maar ouderling op een achter-af dorpje in Friesland, toch kent ieder in Friesland hem en is zijn naam ook buiten Friesland wel bekend als van een man met singuliere gaven, die al zijn krachten en talenten in dienst van Christus Kerk heeft gesteld.

In de dagen der doleantie was hij een der kloekste strijders en stond vooraan in de geleerden, en te weten, dat broeder Elshout vóórving, deed menig weifende volgen. Toen de geregelde bediening des Woords ontbrak, reisde hij stad en dorp af om een stichtelijk woord te spreken, en niet minder dan zijn woord stichtte de innige vroomheid van zijn persoon. Op geen belangrijke vergadering en geen kerkelijke Synode ontbrak hij ooit, want het vertrouwen van Friesland's Kerken had hij. En als hij met welversneden pen in de *Friesche Kerkbode* van die pakkende stukken uit het leven schreef, dan werden ze altijd met graagte gelezen, omdat het volk hem begreep en verstand. Zoo heeft deze eenvoudige broeder jaren lang de Kerken in ruimer kring geëind en is hij velen tot een zegen geweest. En hij toonde door de kracht zijns Gods, hoe hoog het ouderlingengambit kan staan.

't Is ons daarom een oorzaak van dank, dat God de Heere desen trouwen broeder tot zoo hoogen ouderdom komen liet, en niet minder, dat de belofte aan hem vervuld is, dat die in de voorhoven des Heeren geplant zijn, ook in hunnen grijzen ouderdom gewenschte vruchten zullen dragen.

Het verzuim onzer Regeering bij de geboorte onzer prinses gepleegd tegenover onze Kerken, is gelukkig hersteld.

Aan twee Dienaren des Woords in onze Kerken werd de ridderorde van Oranje-Nassau verleend.

Hieruit blijkt wel, dat van opzettelijk voorbijgaan geen sprake is geweest en de Regeering, op haar feil attent gemaakt, zich gehaast heeft van haar goede gezindheid ook jegens onze Kerken blijkt te geven. Ook dient de keuze der Regeering gewaardeerd.

Dr. J. Hania en Dr. J. van der Linden hebben beide deze onderscheiding ten volle verdiend.

Dr. Hania door zijn uitnemenden arbeid voor de Zending.

En Dr. Van der Linden als een der meest welsprekende en sympathiekste predikers uit onze Kerken.

Een vorig maal toonden we uit het artikel van Prof. Eerdman, in het *Theologisch Tijdschrift* (43e jaargang Afl. II) aan, hoe deze hoogleraar openlijk erkent, dat niet de historische kritiek de Evangelieverhalen verworpt, maar de kritiek, die niet aan de mogelijkheid van wonderen geloof.

Een kritiek, die alleen rekent met de voorhanden zijnde documenten en vraagt, wat de bedoeling der schrijvers was, zal geheel anders moeten oordeelen:

De berichtgevers, die ons in den Bijbel, hunne documenten hebben nagelaten, waren zonder eenigen twijfel van meening, dat won-

deren telkens gebeurden. Niemand, die weet op welke wijze zij zich de wereld dachten, betwijfelt dat. Zij hebben gemeend wonderen te beschrijven. Wanneer men zich dus aan hunne documenten houdt en die wij uitleggen naar hunne bedoeling, heeft men met deze wereld verklaring der schrijvers rekening te houden. In zeer vele gevallen zal men dan het wonder als feit hebben te aanvaarden, indien men zich alleen en nittuitend op de documenten wil gronden.

De verwerping der Evangelieverhalen geschiedt dus niet op literaire of historische gronden, maar omdat men een andere wereldbeschouwing is toegedaan:

Wanneer men van oordeel is, dat deze wereldverklaring onjuist is, dat noch de wonderen van het heden, noch die van het verleden, ook niet als ze in de Schrift staan, beschrijvingen van feiten kunnen zijn, omdat wat zich als een bovennatuurlijk ingrijpen voordoet aan den daiven waarnemer, inderdaad langs natuurlijke weg is te verklaren, of omdat de onderstelling van het bovennatuurlijke daarmede niet als historie beschouwen. Men doet dit dan echter niet op grond van de documenten, maar van de wereldopvatting, die men is toegeedaan. Men komt daartoe dan wel op grond van de „historische kritiek”, d. w. z. van kritiek over de historische waarde van het beschrevene, maar niet op grond van de historische kritiek, zoals de oud-moderne school zich die dacht.

Maar omgekeerd zal ook ieder, die de mogelijkheid van het wonder wel aanneemt, de Evangelieverhalen wel als historisch moeten opvatten:

Ieder, die aanneemt, dat nog in de tegenwoordige wereld bovennatuurlijk ingrijpen plaats heeft en dus leeft in de wereldbeschouwing van de Bijbelschrijvers, zal op grond zijner historische waardeering als feit aanvaarden, wat een ander krachten zijne historische kritiek als feit verworpt.

Het droombeeld, dat men de documenten der Schrift onbevooroordeeld kan benaderen; dat op grond eener streng historisch-critische methode wetenschappelijk onwederlegbaar over dit geding uitspraak kan worden gedaan, is daarmee vervlogen. „Het oog is open gegaan, zoo zegt Prof. Eerdman, voor de juistheid van de opmerking, die van behoudende zijde reeds lang werd gemaakt en die er op wees, dat het onbevooroordeeld zijn, maar *schijnbaar* was” (pag. 174). Daardoor heeft men ook ingezien, „dat de maatstaf, die door ons aan de documenten was aangelegd, dikwijls verkeerd is geweest”. Men zal daarom wijs doen, „het roestige wapen, waarmede men heeft geschermd, van roest te ontdoen en te polijsten voor men er weder mee schermt”.

Aan het slot wat Prof. Eerdman aldus kort de punten van aanklacht saam, die hij in dit requistoir tegen de moderne richting heeft ingebreacht:

De problemen waarvoor de moderne richting eens stond, zijn door haar niet op bevredigende wijze opgelost.

Zij heeft zich laten misleiden door de Evolutie en zich vergist in hare leer van den mensch. Zij heeft zich daardoor ook vergist in hare stiekundig wijsgeerige behandeling van den godsdienst in het algemeen.

Zij heeft gedwaald in hare waan van de mogelijkheid eener absoluut neutrale historische kritiek.

Zij heeft niet kunnen weten van allerlei, wat eerst door een dieper indringen in de gedachten en voorstellingen der oudheid duidelijk begint te worden, en daardoor menigmaal geheel onjuist geïnterpreteerd, met de gevolgen van dien.

Natuurlijk mag uit dit alles geen oogenblik afgeleid, dat daarom Prof. Eerdman voor zich zelf één schrede dichter bij de supranaturele beschouwing der Schrift is gekomen. Integendeel, hij spreekt zoo beslist mogelijk uit, dat hij voor zich zelf niet aan de mogelijkheid der wonderen geloof. Maar wel eert het hem, dat hij den moed heeft met de dwaze pretentie der vroegere moderneren te breken, alsof de historische kritiek uitspraak gedaan had. „De vraag waarop het hier aankomt, zoo zegt hij terecht, wordt immers niet beslist door de historische kritiek, maar door het persoonlijk inzicht, de individueele wereldvoorstelling van hen, die zich met deze vraag bezig houden” (p. 174).

Er behoort moed toe voor een moderne om zulk een getuigenis af te leggen.

Gaarne verleen we plaats aan dit schrijven, in het belang onzer Indische soldaten ons toegesonden:

Onze Indische soldaten.

Dat onze Indische soldaten in Indië veel missen, is bekend. Zij staan vrijwel geïsoleerd. Omgang met de burgerij hebben zij niet, althans weinig. In de vredesgarizoenen zijn zij aan hun lot overgelaten, en op expeditie lijden zij vele ontberingen. Het is nog een oude, slechte gewoonte van velen, om op onze koloniale troepen te zien; dit is geheel verkeerd. Naar enkele minder gunstige uitspraken mag men het geheel niet beoordeelen, en dat geschiedt helaas te dikwijls. Een soldaat die zich misdraagt, bederft meer dan een geheele compagnie flinke opzadende kerels kan goedmaken. Wij Hollanders mogen trotsch zijn op onze koloniale troepen; 't zijn flinke kerels als wie onze natie veel te danken heeft, en die recht hebben op onze liefde en sympathie. Voor dien soldaat roepen wij nu uwe hulp in. Zoo ergens, dan zijn in de Indische garnizoenen militaire huizen op hun plaats. Waar de militair daar neigens een open tehuis vindt, heeft hij dubbel behoefte aan een open Christelijk tehuis. Gelukkig bestaan die thans op vele plaatsen. Onze Vereeniging steunt die tehuizen zoo krachtig als haar dit mogelijk is, zoowel financieel als door leetuurzending. Eigen tehuizen heeft zij te Kota Radja, te Meester Cornelis en te Buitenzorg. Door de sterke vermindering van het Europeesche garnizoen te Kota Radja is de beteekenis van het tehuis aldaar sterk verminderd, waarom nu onte daaraan verbonden huisvader, br. Meijer, helaas door ziekte ge-

noodzaakt is geworden terug te keeren, wij daarheen voorloopig geen huisvader zullen uitzenden, maar de leiding van het militair tehuis aan den predikant aldaar zullen toevertrouwen. Te Meester Cornelis is een militair tehuis dat veel bezoek trekt, en waarvan de leiding is toevertrouwd aan broeder en zuster Weber, die daar met grooten zegen arbeiden. Br. Weber bedient tevens zoo goed mogelijk het tehuis te Buitenzorg. Evenwel is ook mevr. Weber ziek en moet hr. Weber wegens langdurigen dienst terugkeeren. Hij zal worden vervangen; wij hebben reeds, naar wij meenen te mogen vertrouwen, een uitnemenden vervanger gevonden in den heer G. Serken, huisvader van het militair tehuis te Utrecht en in zijne echtgenoot.

Door deze repatriëeringen en uitzending staat onze Vereeniging voor groote uitgaven. Daarbij komt, dat het dringend noodig is, dat er te Tjimahi een flink militair tehuis komt. Dit is uitsluitend garnizoensplaats. Burgers wonen daar niet. Het ligt om zoo te zeggen midden op de hel. Men ziet er allen kazernes en de gevangenissen. Het is dus dringend noodig, dat daar een tehuis komt, waar de soldaat gelegenheid heeft zijn vrijen tijd op aangename en nuttige wijze onder goede leiding door te brengen. Wij hebben den grond reeds, maar nog geen geld om het huis te bouwen.

Wie helpt ons aan het noodige geld voor onzen arbeid onder onze Indische soldaten? Wij staan dit jaar voor de volgende buitengewone uitgaven: Alsmog voor kosten van uitzending en repatriëering f 3500; (de reiskosten van de familie Meijer zijn reeds betaald); verlofstratemen f 2400; voorts bestaat er thans een tekort van ongeveer f 3000. Totaal ongeveer f 9000.

Dit geld hebben wij dus in ieder geval noodig, terwijl wij voor den bouw van een militair tehuis te Tjimahi eveneens gaans over ongeveer f 9000 de beschikking souden krijgen.

Wie helpt ons?

Iedere gift is ons welkom. De Heere neig u hart om onzen arbeid, zij het ook met een kleine gift, te steunen.

Bet adres van den penningmeester is: Dr. M. A. Rouwenhorst te Leersum.

Hoogachtend,

Namens de Ver. v. Evang. o. d. Mil. in N. O. Ind. Dr. H. TEN KATE, Voorzitter.

Slidrecht. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN Jr., Sec.

Prinsenvolk 7, Haarlem.

Onze Stadskerken.

II.

Wezen we in ons vorig artikel in groote trekken aan, welke gebreken het leven onzer groote stadskerken aankleven, zoo dient thans in de tweede plaats onderzocht te worden, wat de oorzaak van dezen toestand is. Eerst als de juiste diagnose is vastgesteld, kan het geneesmiddel worden gevonden.

Na behoefte over de oorzaken der kwaal verscheidene van meening te bestaan. Alle deskundigen zijn het daar toch over eens, dat de oorzaak ligt vooreerst in het gansch ontoereikend aantal predikanten in verhouding tot de groothed der kerken; en ten tweede in de ongedeelde massa's der kerken, waardoor elke nauwere band tusschen de predikanten en de gemeente ontbreekt.

Wat het eerste betreft heeft Dr. Slotemaker de Bruine in zijn *Christelijk-Sociale Studien*, 1908 uitgegeven, enkele cijfers uit ons land en het buitenland bijgevoegd, die wel op de meest schrille wijze de wanverhouding tusschen het aantal predikanten en gemeentelieden in het licht stelde. Voor ons land maakt hij daarbij gebruik van de cijfers, door de laatste volkstelling in 1902 verkregen. Hij komt dan tot de volgende cijfers voor de Hervormde Kerk.

	leden	predikanten	gemiddeld
Amsterdam	212.234	29	1:7.318
Rotterdam	150.041	16	1:9.378
'sGravenhage	95.127	13	1:7.317
Utrecht	52.349	11	1:4.759
Scheveningen	16.500	3	1:5.500
Apeldoorn	14.500	2	1:7.500

Nog sterker spreken deze cijfers, wanneer men er op let, hoe door het voortdurend stijgen van het bevolkingscijfer, terwijl het aantal predikanten stationair blijft, de verhoudingen jaarlijks ongunstiger worden. Ekele voorbeelden uit het buitenland toonen dit aan:

In 1860 had Frankfurt a. Main 1 pred. op 3000 leden, in 1900 1 op 13.000 leden.

In 1860 had Hamburg 1 pred. op 7.500 leden, in 1900 1 op 12.000 leden.

In 1860 had Berlijn 1 pred. op 5.000 leden, in 1900 1 op 10.000 leden.

Door geheel Pruisen was de verhouding aldus, dat terwijl er in 1875 nog 1 predikant was op de 1918 potestanten, in 1900 er 1 predikant was op de 2382 protestanten.

Gelijk men uit deze cijfers ziet, is de noodstand in al onze stadskerken even groot en wordt hij door het snel toenemende bevolkingscijfer nog steeds groter. Ook hier zijn de cijfers leerzaam, die we aan andere bron ontleenen. Volgens Bachiens *Kerkelijke Geographie* 1768 Dl. II p. 211, had de Gereformeerde Kerk te Amsterdam destijds 11 kerken met 30 predikanten. De bevolking der stad bedroeg toen ongeveer 300.000 inwoners, en de Geref. Kerk telde ± 50.000 ledematen, gelijk Bachiens meedeelt, waaronder welbehijnde leden verstaan moeten worden. Rekenen men, dat de verhoudingen globaal, genomen, tusschen de verschillende Kerken niet veel gewijzigd zijn, dan kan het totaal aantal der Gereformeerden op ongeveer 50 pCt. der bevolking gesteld worden en krijgt men dus in 1768 rond 100.000 leden. Voor elk predikant kwam dit neer op ongeveer 3000 leden. Thans, nu de Hervormde Kerk 212.247 leden telt, is het aantal kerkgebouwen met twee vermeerderd en het aantal predikanten tot 29 geslonken! Het aantal zielen is daardoor op elken predikant meer dan verdubbeld; het klom van 3000 op 7000. En voor elk kerkgebouw krijgt men een cijfer van rond 15.000 zielen.

Aan zulke cijfers behoeft niets te worden toegevoegd. Ze spreken boekdelen. Ze leggen een getuigenis af zoo scherp en zoo veroordeelend tegen de Kerk van Christus, dat elk Christen zich wel diep heeft te schamen. Want juist deze cijfers verklaren, hoe het komt, dat de groote massa van de leden der Kerk voor de Kerk niets meer voelt en alleen nog nominaal op het lidmatenboek voorkomt. Stel het cijfer zeer hoog, en reken, dat 20.000 dezer leden regelmatig de Kerk bezoekt, dan is dit nog geen tiende van het geheel. Blijft daaruit niet afdoende, hoe zulk een massale Kerk niets dan een schijngestalte is, waaraan elke innerlijke kracht ontbreekt?

Nu zijn de verhoudingen daarom zoo diep beschamend, omdat de Roomsche Kerk ons toont, hoe geheel anders het kan zijn. Het aantal Roomschen bedroeg volgens de volkstelling van 1902 in Amsterdam 120.000, dus bijna de helft minder dan de leden der Hervormde Kerk. Maar de Roomsche Kerk heeft 37 kerkgebouwen, dus bijna drie maal zooveel als de Hervormde Kerk, en voor deze kerkgebouwen heeft ze 110 dienstdoende geestelijken. En dat niettegenstaande de bijdrage, die de Roomsche Kerk uit de Staatskas ontvangt, niet te vergelijken is met wat diezelfde kas aan tractementen-gelden voor de Hervormde Kerk uitbetaalt.

Ook wat onze eigen Kerk betreft, hebben we niet te roemen, al zijn de cijfers hier gunstiger dan in de Hervormde Kerk. Volgens de volkstelling van 1902 telt de Gereformeerde Kerk te Amsterdam 20.527 leden of 4 pCt. der geheele bevolking. Het aantal kerkgebouwen is 8 en het aantal predikanten 10. Gemiddeld is dit dus de 2000 zielen één predikant. Nu is een duizendtal zielen zeker wel het grootste arbeidsveld, dat één predikant bearbeiten kan, en zelfs dat getal eischt ter juiste beaardiging van zulk een predikant wel al zijn tijd en kracht. Feitelijk zou het getal predikanten dus verdubbeld moeten worden en het aantal ouderlingen, gerekend op 8 per duizend zielen, zou 160 moeten worden. En ook dan zou men nog niets kunnen doen dan behoorlijk toezicht houden op zijn eigen gemeente. Toch mag de Kerk van Christus daarmee niet tevreden zijn. De last van Christus; predikt het Evangelie aan alle creaturen, geldt ook ons. En die last geldt niet alleen tegenover de heidenen, die verre weg zijn, maar evenzeer voor de brede schare van „gedoopte heidenen”, gelijk men het wel genoemd heeft, in onze onmiddellijke nabijheid. Het beginsel, dat onze Kerken bij de reformatie in 1886 zoo kloek en beslist hebben uitgesproken, dat de Kerk een roeping heeft tegenover alle gedoopten, mag geen dood beginsel blijven. De onverschilligheid, die met het Kain's woord op de lippen: Ben ik mijn broeders hoeder, deze brede schare, die de wet niet kent, aan haar lot overlaat, is sonde voor God. Maar wat baat het u, of ge dit al aan de Dienaren des Woords voorhoudt, waar ze nauwelijks tijd genoeg kunnen vinden, om hun eigen gemeente behoorlijk te bezoeken. Ze staan voor een taak, die ze reeds onmogelijk vervullen kunnen, en hoe zoudt ge nieuwe lasten op hun schouders willen leggen? Uithreiding van hun aantal zou het eenige afdoende middel zijn, maar die uithreiding, hoe wenschelijk ook, stuit op het financiële bezwaar. Zooda de gemeente thans is saamgesteld, kan aan een verdubbeling van haar uitgaven niet worden gedacht.

Toch is het onvoldoende aantal predikanten, waardoor de beaardiging der eigen gemeente schade lijdt en aan arbeid naar buiten niet gedacht kon worden, niet de diepste oorzaak van het kwaad. De andere oorzaak, waarop we wezen, dat de massale en ongedeelde stadskerken den nauweren band tusschen herder en kudde onmogelijk maken, werkt hietoe niet minder mede en oefent op den eersten misstand: de wanverhouding tusschen het aantal predikanten en gemeentelieden, invloed. De feiten mogen dit uitwijzen. Niet alleen zijn men in onze dorps- en kleinere stadskerken, dat een veel geringer aantal gemeentelieden wel in staat blijkt het tractement voor hun predikant bijeen te brengen, maar ditzelfde verschijnsel doet zich ook voor in de buitenkerken, die tot Rotterdam en Amsterdam naast de eigenlijke stadskerken allengs gevormd hebben. Zelfs spreekt dit laatste feit nog sterker, omdat de levensstandaard in deze buitenkerken niet zooveel van dien in de stad afwijkt en het tractement, dat aan den predikant gegeven wordt, ook niet zooveel lager is; gelijk dit wel het geval is in dorpen en kleinere steden, waar het leven veel goedkoper is. Toont ons het voorbeeld dier buitenkerken, dat een gemeente van duizend zielen wel degelijk in staat is voor een eigen kerkgebouw te zorgen en een predikant te onderhouden, dan blijkt daaruit, dat de financiële moeilijkheid niet daarin ligt, dat de gemeentelieden niet meer kunnen opbrengen, maar dat de overvaardigheid daalt naarmate de Kerk meer massaal wordt. Psychologisch is dit verschijnsel volkomen te begrijpen. Een verantwoordelijkheid, die met honderdduizend anderen deel, wordt lang zoo sterk niet gevoeld, als wanneer ik met slechts twee of driehonderd aansprakelijk ben. Het globale en massale maakt dat de eenkling, ook voor zijn eigen besef, zich in de massa verliest. In een Hervormde Kerk als te Rotterdam, die 150.000 zielen telt, waaronder de rijkste kooplieden zitten, bedelt men bij de Regeering om een subsidie, omdat men uit eigen middelen een vijftiende predikantsplaats niet bekostigen kan. En in de Gereformeerde Kerk van Rotterdam blijkt een groep van nog geen duizend zielen, die zich te Feijenoord tot zelfstandige Kerk constitueerde, volkomen in staat uit eigen middelen voor een prachtig kerkgebouw te zorgen en een eigen predikant te onderhou-

den. De de mass kerken predikan heid naa Toch de eerste dat we o altoos af voor ons nu hebbe de jongst Vóór 18 niet in 't had kerk ging, wa met het parochiaal stand vro de Bruin

In Ne is ingevoe hierarchie de Hervon begreende) sich tot (préferrede de kerksh nissen en werk en Precies du meenten n

De invoe moette na

De invoe viel velen i niet zoovee de heidenen, on bezoeken. I soms van v die plegen handelingen Maar he De Roort men; elk b een kadast kerk en ei staan door de deeling is c derlijk werk

Maar de aan die kl door. In h is, gelijk weert, mog de Bruine

Als Protes Parochie stel ongestelijke „dwang” we in welke ke blechten, p musicieren; kerk móet eerste comm munitieen; gen van zijn moet „gestol bruid of br patingen kan den afgewekt orde en rege de verplicht om eens p bezoeken.

En wat n chiale indee

Voor vijfti ingevoerd. En over den opt jaar, over den over de mach en op de g voortaan heri samenvalt m stelsel.

Metterdaa gezegd. Jul waardoor el eigen gemeee gemeente as afdoende mi der Kerk of len. Numerie niet vooruit levenskracht vooruit. In u wordt, verrij gebouw; da zich aldaar bevindt en bereikt wor herder en ku pastoor en het middeipu

We zegge parochials at meer aan te tegen brenge wel is het o komen, hoe d der massale l aan de zorg vertrouwd, n geesten herw wikkeld, die geestelijken l kerkgangers En de overv. aantal kerkig van jaren bi mag van Rot hierin is Ro tot een besch

De HET EVANGE

Onder dezer klein boekje, van den arbeid visschers veric terdam en Dr. we ook ander theil van e et wel van e creid zijn, te